Matěj Smetana

Posudek školitele disertační práce Matěje Hájka Limity představivosti brána zkušenosti

V roce 2023 jsem od kolegy Tomáše Hlaviny převzal roli školitele doktoranda Matěje Hájka. Důvodem, proč Tomáš Hlavina nechtěl nadále Hájkovu práci vést nebyla kvalita výzkumu nebo pochybnosti o relevanci práce. Šlo spíš o Hájkovo pracovní vytížení a šíři aktivit a s tím spojené opakující se potíže v komunikaci se školitelem. Proto byla moje spolupráce s Matějem Hájkem podmíněna především pravidelnými konzultacemi autorova projektu a jeho průběžné působení v Ateliéru kresby.

Jsem rád, že se Hájkovi podařilo tuto dohodu dodržet a koncentrovat se na dokončení disertačního projektu, který tu dnes představuje.

Matěj Hájek má jako absolvent AVU (studoval v ateliérech Veroniky Bromové a později Jaroslava Róny) několik různých tváří. Na jedné straně svým způsobem dále rozvíjí zkušenosti se sochařskou tvorbou, land artem, architekturou, a to nejen v rámci svého Skull Studia. Souběžně jsou předmětem jeho zájmu podvratné aktivity na pomezí aktivizmu a politického gesta v rámci uskupení Ztohoven, čerpá podněty z hraní rugby i v minulosti z práce v lešenářské firmě v přímořských docích. Projekty, na kterých autorsky spolupracoval, byly v minulosti oceněny Grand Prix Architektů, Dřevostavbou roku nebo byly nominovány na Czech Grand Design.

Ve své disertační práci Hájek představuje vícevrstvý text, propojený s vlastním uměleckým výzkumem v oblasti na pomezí funkční plastiky a herního prvku. Přístup doktoranda se stejně jako jeho disertační práce vyznačuje jistým drajvem a razancí. To se projevuje do určité míry těkavým stylem zpracování, které přesto zachovává konzistenci; podobá se subjektivní encyklopedii, kterou lze do určité míry číst i nelineárně. Hájek nepředstírá, že jde o teoretickou stať, naopak staví z velké míry na osobních postřezích z pozorování reality, interpretaci práce relevantních osobností - zabývá se průkopníky potenciálu dětského hřiště, ale např. zmiňuje i osobnost Jana Amose Komenského. Hájek dokáže být velmi ironický, naštvaný i věcný; přiznaně prezentuje především vlastní názor, podložený adekvátními zdroji.

Hájkova disertační práce stojí hlavně na přesvědčivých zkoumáních prostřednictvím vlastní umělecké praxe. Zásadní jsou jeho realizace, v nichž naplňuje parametry uměleckého výzkumu. Experimentální charakter praktické práce reflektuje v samotném textu a dále jej rozvíjí prostřednictvím odkazů na platformu Research Catalogue.

Ze samotných děl můžeme předně zmínit Off Fence, které představil na architektonickém bienále v Benátkách v r. 2021. Zde využívá strategie znejistění prostřednictvím nakloněných rovin a s tím spojeným permanentním diskomfortem, herní prvek zároveň překáží v cestě, je zneklidňující komplikací, která vyzývá návštěvníka či návštěvnici k vyřešení “problému”.

Senzorická omezení v souvislosti s fungováním naší nervové soustavy zkoumal v experimentální instalaci / herním prvku Prior na španělském festivalu Concentrico, a to až k zacházení se stavy vertiga, které se projevily u některých účastníků.

Podobně i kontroverzní projekt Úhel pohledu v centru DOX pracoval se záměrným zmatením a diskomfortem pomocí silné smyslové stimulace, spojené se znejisťujícími, podvratnými komentáři virtuálního průvodce. Výstupy z experimentu jsou přesvědčivě reflektovány v Research Catalogue.

V zatím neuskutečněném projektu Exploder zase Hájek představuje experimentální narušení bezpečnostních norem jejich odstupňováním, lezoucí člověk je tedy informován o úrovni rizika.

Obecně lze říci, že Hájkova díla, která pro mě představují jádro disertační práce, sjednocuje ohledávání limitů, hranic, testování, znejisťování a kladení překážek. Zdá se, že je možné respektovat Hájkovu pozici a naturel spolu se subjektivním rebelským odporem k rigiditě některých společenských pravidel jako obhajobu přínosu pohybu na hraně (ať už komfortní zóny, bezpečnosti, legality, dobrodružství, apod.)
V roli školitele vnímám, že se Matějovi Hájkovi podařilo v disertační práci organicky propojit vlastní zkoumání s uměleckou praxí a naplnit tak parametry smysluplného uměleckého výzkumu. Hájkovým dlouhodobým tématem je konflikt mezi uměleckým sebevyjádřením a regulací/normou. Autor nabízí k reflexi ne přímo anarchistický, ale rozhodně relativizující přístup k rigidním normám a experimentálním způsobem ověřuje, co znamená překračovat osobní i společenské limity.

Práci doporučuji k obhajobě,

Matěj Smetana

v Praze, 24.11.2025